

bulletin

1 2012

raad van kerken in Nederland

bulletin

1 2012

In de schoenen van de apostelen	1
Oecumenelezing: verbinding boven consensus	2
Kader voor oecumene	3
Van samenwerken tot samen oogsten	4
Bouwen aan het huis van de oecumene	6
Oecumene ter plaatse	8
Doop(v)erkenning	10
Quakers en de paascyclus?	11
Nationaal Christelijk Forum	12
Raad over de eigen kerk en de islam	13
Nederland bleef lang doorgaan met slavenhandel	14
Mantelzorg is onderwerp voor kerken	15
Bekeerd, maar niet veilig	16
Werkbezoek Raad aan gezinslocatie Katwijk	17
Berichten	18
Personalia	20
Liedkeus bij beurs Kerk & Gemeente 2012	22
Internationale berichten	23
Column: Tegen de wind in fietsen - moslims in de polder	24

Colofon

Raad van Kerken in Nederland

secretariaat Kon. Wilhelminalaan 5 3818 HN Amersfoort
telefoon 033 4633844
alg. secretaris ds. Klaas van der Kamp
e-mail rvk@raadvankerken.nl
website www.raadvankerken.nl

Oecumenisch Bulletin

eindredactie Beppie van Laar, Raad van Kerken in Nederland,
Kon. Wilhelminalaan 5, 3818 HN Amersfoort;
e-mail: rvk@raadvankerken.nl
medewerkers Dick Akerboom, Dirk Gudde, Henk van Hout,
Klaas van der Kamp, Marius van Leeuwen,
Jaap van der Linden, Kees Nieuwerth, Floris Visser,
Henk Vroom, Greetje Witte-Rang
foto's Artihove Bergschenhoek (pag. 5), Beeldbank PKN
(pag. 3), Martin Janssen (pag. 9), Klaas van der
Kamp, Dio van Maaren (pag. 20), Marianne Mak
(pag. 2), Gemeenschap Chemin Neuf (pag. 6),
Paasstaties van Jeltje Hoogenkamp (vier schilderijen
bij de Paasverhalen van de evangelisten) zijn
als kaartenset te bestellen voor 2 euro bij
hoogenkamp@hetnet.nl (pag. 11)
vorm omslag Marijke Kamsma - bliksemzwart.nl

Agenda

5 maart 2012: In de schoenen van de apostelen,
over apostoliciteit, bij de Raad van Kerken te
Amersfoort (zie pag. 1)
22 maart 2012: Gebundelde krachten in de
oecumene, Johanneskerk, Amersfoort (zie pag. 4)

Vrijwillige bijdrage essentieel

Alle ontvangers van het Oecumenisch Bulletin hebben een acceptgiro
ontvangen met het verzoek om € 15,00 over te maken. Vele lezers
hebben aan de wens voldaan en zelfs meer overgemaakt. Maar een
substantieel deel van de abonnees heeft nog niet gereageerd. Zou-
den de lezers die aangaat dat alsnog willen overwegen? Rekening-
nummer 559839 t.n.v. St. Vrienden van de Raad te Amersfoort o.v.v.
Oecumenisch Bulletin 2011. Bij voorbaat onze hartelijke dank!

Tegen de wind in fietsen - moslims in de polder

Van links kwam een fietser. Allebei gingen we hard; vanuit mijn ooghoek zag ik zijn wiel. Er wapperde iets zwarts. Ik keek omhoog: jawel, een stevige jonge vrouw. Met een hoofddoek. Tja, dacht ik, Nederlandse meiden, moslima's. Lichtbruine huid. Niks vreemds aan. Maar zo tegen de wind stevig doorfietsen; waarom keek ik ervan op?

'Vinden jullie dat er meer shari'ah in de Nederlandse wetgeving moet worden opgenomen? Geef redenen.' Een tentamenvraag. Antwoord: 'Dat moet helemaal niet. Iedereen heeft hier de ruimte om zijn geloof te beleven. Als een ander mijn vrijheid niet inperkt, waarom zou ik de zijne dan willen inperken?' (Wie nu denkt: 'dat zijn half ongelovige moslims'; nee: studenten islamitische theologie. In het hart van de Nederlandse islam. Hollandse nieuwe jongeren, geen geïmporteerde imams.)

In heel West-Europa zijn er jonge moslims bezig om zich de eigen islamitische traditie eigen te maken. Velen van hen studeren erop hoe zij als moslims in de Europese Unie kunnen leven, zich de islam eigen kunnen maken, zich in de bestaande wetgeving en het solidariteitsstelsel kunnen inpassen. Collega's zeggen dat er de laatste jaren veel dissertaties op dit gebied verschijnen, net als vertalingen van Arabische werken - de echte islam dus, genuanceerd, met diepgang. De binnenkant van de islam.

Doordat we selectief onthouden - enge beelden blijven ons beter bij - is er een eenzijdig beeld van 'de islam' ontstaan, bijna een vijandbeeld. Veel mensen denken aan achtergebleven moslims ver weg; aan engerds met gesluierde vrouwen; aan crimineeltjes (heel naar, dat wel). Of aan bejaarde gastarbeiders die in lange gewaden rondsloffen. Maar niet aan jonge mensen in onze winkels en kantoren, met een hoofddoekje - die even hard fietsen als wij.

Is dat rechtvaardig? Natuurlijk niet. Is dat christelijk? 'Geef geen vals getuigenis...': geldt dat ook voor hoe we over Nederlandse moslims praten?

Henk Vroom

In de schoenen van de apostelen

Je zult het woord 'apostoliciteit' niet tegenkomen in de Woordenlijst van de Nederlandse Taal van de Taalunie. Daaruit kan je afleiden dat het zelden gebruikt wordt. Desondanks speelt het thema een sleutelrol bij de oecumenische discussies.

De beraadgroep Geloven en kerkelijke gemeenschap merkt in de praktijk dat verschillende discussies teruggaan op de vraag naar de apostoliciteit. Onder de vraag naar de legitimiteit van de bevestigde ambtsdragers krijgen vele andere vragen en antwoorden een plek. De vraag naar de bediening van een sacrament, om een voorbeeld te geven, hangt onder meer samen met de vraag wie het sacrament uitreikt.

De kerken denken verschillend over apostoliciteit. De Rooms-Katholieke Kerk, de Orthodoxe kerken en de Anglicaanse Kerk zien een rechtstreekse lijn van de eigen bisschoppen naar de apostelen in het Nieuwe Testament. De protestantse traditie pleegt het accent van de autoriteit te leggen bij de individuele persoon en niet op de - in protestantse ogen - formele successie. De Lutherse Kerk neemt in zekere zin een tussenpositie in. Reden voor de beraadgroep Geloven en kerkelijke gemeenschap van de Raad van Kerken in Nederland hierover een studiedag te organiseren. Als uitgangspunt wordt genomen het studiedocument van de Luthers/Rooms-Katholieke Commissie voor Eenheid *The Apostolicity of the Church*.

De beraadgroep merkt in de praktijk van het werk dat diverse discussies in Nederland stuklopen, omdat de reacties weinig oecumenische ambitie verraden. Het is moeilijk voor de kerken om over de eigen schaduw heen te springen. De beraadgroep vermoedt dat het theologisch gesprek binnen en tussen de kerken over de erkenning van elkaars ambten openingen kan bieden.

In de introductie op het studiedocument spreken de voorzitters van het overleg tussen lutheranen en rooms-katholieken de hoop uit dat het rapport 'nieuwe perspectieven mag openen op het terrein van oecumenische ecclesiologie en dat er daardoor significante stappen gemaakt kunnen worden op weg naar volledige gemeenschap tussen de Rooms-Katholieke Kerk en de Lutherse kerken in de wereld'. Dr. Karel Blei is bereid gevonden het hoofdreferaat te verzorgen. Daarnaast zijn er vier korte nevenreferaten uit respectievelijk de oosters-orthodoxe traditie, de westerse katholieke traditie, de lutherse traditie en de evangelicale beweging.

Alsof de apostel ervan wist ....

De studiedag wordt gehouden op maandag 5 maart 2012, 11.00 -16.00 uur bij de Raad van Kerken, Kon. Wilhelminalaan 5 te Amersfoort, onder de titel: 'In de schoenen van de apostelen'. Aanmelden: rvk@raadvankerken.nl. Deelname is gratis. Het hierboven genoemde studiedocument is te vinden op www.raadvankerken.nl.

Oecumenelezing: verbinding boven consensus

Nieuwe grenzen en de vraag hoe kerk en oecumene daarmee omgaan. Dat was het onderwerp dat Mechteld Jansen aan de orde stelde op Oecumenelezing, 13 januari in de Geertekerk. De belangstelling voor haar lezing was groot. Een bijdrage van Greetje Witte.

Missiologe Mechteld Jansen beschreef de grenzen tussen mensen waar we in onze tijd mee te maken hebben. Dat zijn niet meer in de eerste plaats de grenzen tussen blank en zwart en tussen allochtoon en autochtoon. De belangrijkste grens is momenteel die tussen goed opgeleid en niet of slecht opgeleid zijn. In het migratiebeleid zien we daar de weerslag van: migranten worden zoveel mogelijk geweerd, maar kennismigrant zijn welkom. Het is een harde grens, die mensen buitensluit.

In haar werk had Jansen op verschillende manieren met grenzen en met grensverkeer te maken: als predikante in Kameroen de grenzen tussen zwart en wit en arme en rijk, als missiologe in Nederland onder meer met de grenzen tussen mensen met en zonder migratieachtergrond. Bij dat grensverkeer is het belangrijkste niet het streven naar eenheid en consensus; centraal staat het zoeken naar verbinding met elkaar. Dat vraagt niet het opgeven van de eigen identiteit, maar de onderlinge communicatie over die identiteit. De oecumene heeft altijd mensen bij elkaar willen brengen om zo onderlinge strijd tegen te gaan. In deze tijd kan dat door verschillen te verhelderen, zodat ze geen bedreiging meer vormen. Dat vraagt van ons als christenen om een veel radicaler en

Mechteld Jansen spreekt de aanwezigen toe.

concreter spreken over Christus en datgene waarvan Hij ons redt. De vraag is of we ons daartoe willen en durven zetten.

Rond de Oecumenelezing werden door de projectgroep Vieren liederen gepresenteerd en geoefend die mogelijk opgenomen worden in het nieuwe liedboek dat over enige tijd zal verschijnen. Na afloop wensten de aanwezigen elkaar onder het genot van een drankje het goede voor het komende jaar.

De tekst van de lezing van Mechteld Jansen is te vinden op www.raadvankerken.nl. Zoek op 'Verbinding boven consensus'.

Internationale berichten

Reorganisatie Europese kerken

De lidkerken van de CEC (Conferentie van Europese Kerken) hebben een rapport ontvangen waarin een voorstel voor een andere organisatiestructuur wordt gedaan. De structuur van de commissies moet verdwijnen en er moet één kantoor komen, in Brussel. De lidkerken mogen reageren op de plannen die uiteindelijk ook tot meer efficiency moeten leiden. De secretaris van de Nederlandse Raad maakte deel uit van de reorganisatiecommissie.

Gezinsleven Europees aandachtspunt

Kerken ondersteunen families door ouders en kinderen toe te rusten en door het contact tussen diverse generaties uit te bouwen. Dat schrijft de commissie voor Kerk en Samenleving (Church and Society) van de Europese Kerken in een discussienota over 'Europa en het beleid rond het familieleven' (Europe and Family Policy).

De commissie wijst op het cruciale belang van de families voor een stabiele opbouw van de samenleving. In de nota wordt verder naar voren gebracht dat het aantal alleenstaanden in Europa groeit, en dat ouderdom niet moet worden gezien als louter een periode van verval, maar dat ouderen kunnen bijdragen aan een nieuwe cultuur.

Europa en Latijns-Amerika werken samen

Is het mogelijk om de 'civil society' een centralere plaats te geven in de dialoog met de politiek en het bedrijfsleven? Dat is een van de vragen van de Europese Kerken verenigd in CEC en de kerken uit Latijns-Amerika verenigd in de CLAI.

Ze hebben een gezamenlijk rapport naar buiten gebracht onder de titel *Bedreigingen en uitdagingen van globalisering*. 'Vanuit ons christelijk geloof wordt ons gevraagd spirituele en praktische weerstand te bieden tegen

het economische onrecht en de ecologische vernietiging en om alles te doen wat we kunnen om een economie te promoten ten dienste van het leven, zowel globaal als in onze eigen regio's.' De tekst sluit aan bij de bede 'geef ons heden ons brood van vandaag'. De bede maakt duidelijk dat de bronnen eigendom zijn van God, aldus het rapport. De gezamenlijke werkgroep bestond uit zestien leden, onder wie drs. Rob van Drimmelen uit Nederland.

Liedkeus bij beurs Kerk & Gemeente 2012

De projectgroep Vieren van de Raad van Kerken werkt aan een inhoudelijke en muzikale presentatie op de Kerk & Gemeentebours die op 30 en 31 maart in de Jaarbeurs in Utrecht wordt gehouden.

Op de derde editie van de beurs presenteren zich vele tientallen exposanten tijdens een brede 'vakbeurs'. De organisatie richt zich op iedereen met een specifieke taak of verantwoordelijkheid (betaald of vrijwillig) binnen een kerk, parochie of gemeente.

De projectgroep Vieren van de Raad van Kerken haakt daarop in. Het is de bedoeling om op een centraal podium liederen uit het oecumenische repertoire ten gehore te brengen. In een intiemere workshop plant men een toelichting op recente vernieuwingen in de oecumenische liederen. Vanzelfsprekend komen voorbeelden aan de orde van liederen, zoals ze wellicht een plek krijgen in het nieuwe Liedboek dat op stapel

staat voor enkele protestantse denominaties.

De organisatie van de beurs is oecumenisch van opzet. Qua doelgroep mikt men op iedereen die een verantwoordelijkheid heeft binnen de kerken. Dat zijn onder andere predikanten, priesters, pastoren, voorgangers, kerkenraden, besturen, kosters, beheerders, jeugd- en kinderwerkers, muziek- en liturgiecommissies, penningmeesters, en iedereen die zijn of haar kerk een warm hart toedraagt. Met de breedte van werving is de Beurs voor Kerk & Gemeente 2012 tegelijk een ontmoetingsplaats voor mensen onderling, voor kerkelijk werkers en leveranciers van kerkelijke behoeften.

Naast de beursdagen is er een uitvoerig programma waar mensen kennis kunnen maken met nieuwe snufjes op het kerkelijk erf, om van gedachten te wisselen met kerkelijke werkers en leidinggevendenden of gewoon om te ervaren dat men als kerkelijk betrokkene onderdeel uitmaakt van een veel groter geheel. Tegelijkertijd met het van start gaan van Kerk & Gemeentebours wordt ook aan het Christelijk Vakantieplein invulling gegeven.

Diverse stands met zaken die nuttig kunnen zijn voor de eigen kerk.

Kader voor de oecumene

Al enige jaren leeft bij de Raad de gedachte dat er zoiets als een 'summerschool' zou moeten komen: een mogelijkheid voor jongeren om op intensieve wijze kennis te maken met oecumene, door middel van colleges, gesprekken en werkbezoeken,

De Raad van Kerken doet er alles aan om het gedachtegoed van en het enthousiasme voor de oecumene over te dragen op volgende generaties. Het aantrekken van jongerenambassadeurs en de publicatie van een Oecumenische Bezinning met briefwisselingen tussen de generaties zijn daar voorbeelden van. En afgelopen herfst werden nieuw aangetreden pastores uitgenodigd voor een kennismakingsbezoek op het bureau van de Raad van Kerken in Amersfoort waar zij ook inleidingen hoorden over de oecumenische geschiedenis en het oecumenische gedachtegoed. De bijeenkomst bleek in een behoefte te voorzien en de reacties waren positief.

Daarnaast leeft het idee dat er een 'summerschool' zou moeten komen. Inspiratiebron daarbij is het werk dat het Oecumenisch Instituut in Bossey (nabij Genève) doet, waar studenten uit de hele wereld naar toe komen; zij doen daar ervaringen op die een leven lang meegaan.

De vorige secretaris van de Raad, Ineke Bakker, formuleerde een plan, dat als project werd voorgelegd aan de verschillende theologische faculteiten. Van de kant van de Protestantse Theologische Universiteit werd enthousiast gereageerd, maar door tijdgebrek kwam het nog niet tot een verdere uitwerking. Daar zal de komende tijd door het secretariaat van de Raad aan gewerkt worden, onder meer in overleg met docenten aan theologische faculteiten die 'oecumene' in hun portefeuille hebben.

Wat de vorm van de cursus zal worden, is nog helemaal open, maar de leidende gedachte is voornamelijk dat aandacht voor oecumene een vaste plaats krijgt in opleidingen. Als de plannen voldoende uitgewerkt zijn, zal de Raad het geheel bespreken, zodat ook in de toekomst de oecumene in de kerken breed gedragen wordt.

Oecumene overdragen op volgende generatie.

Van samenwerken tot samen oogsten

De Raad van Kerken in Nederland lanceert de campagne: Bundel de krachten in een convenant. Binnenkort verschijnt de brochure 'Gebundelde krachten in de oecumene'. Jaap van der Linden, secretaris taakgroep Convenanten, over het waartoe en waarom.

Een convenant is een schriftelijke overeenkomst waarin plaatselijke geloofsgemeenschappen met elkaar een committent aangaan. Een convenant veronderstelt oecumenische samenwerking. In een convenant leggen partners zich vast op die samenwerking en spreken daarin af hoe ze daarin willen groeien. Dat vastleggen heeft het karakter van een verbond dat de officiële vertegenwoordigers uit naam van de deelnemende plaatselijke geloofsgemeenschappen aangaan. Het gaat om 'gewone' parochies, gemeentes, lokale geloofsgemeenschappen.

Het vastleggen van de bestaande oecumenische samenwerking heeft vier voordelen:

- ♦ Vieren van de oogst van bestaande samenwerking. Een convenant geeft een opsomming van de activiteiten, waaruit de samenwerking bestaat. De winst wordt binnengehaald.
- ♦ Veiligstellen van de oecumenische samenwerking. In tijden van krimp van de kerken wordt de agenda van plaatselijke geloofsgemeenschappen beheerst door zorgen om eigen voortbestaan en verdwijnt de samenwerking haast geruisloos uit beeld. Als er een schriftelijke overeenkomst op

tafel ligt, kan deze bij herschikking van parochies en gemeenten niet genegeerd worden. Oecumene blijft op de agenda staan.

- ♦ Voordelen van oecumenische samenwerking blijven voluit overeind, zeker in tijden van krimp. Presentie en inzet in eigen woonplaats is geloofwaardiger als christenen en kerken samen op trekken. Samenwerking levert zeker ook winst op bij het oplossen van problemen van krimp.
- ♦ Vernieuwing is het doel. Het sluiten van een convenant vraagt om een evaluatieproces, waarin naast een opsomming van alles wat bereikt is, ook gevraagd wordt om aan te geven in welke activiteiten men in de komende drie jaar de plaatselijke samenwerking verder wil laten groeien.

Het gaat dus om meer dan een handtekening zetten. Het sluiten van een convenant vraagt plaatselijk om een oecumenisch proces van beraad, bezinning en besluitvorming. Dat proces alleen al maakt het sluiten van een convenant waardevol. Het wil de plaatselijke oecumene vernieuwen en stevig verankeren in de plaatselijke geloofsgemeenschappen.

Leden taakgroep Convenanten

Jeanne van Hal, Leger des Heils, voorzitter
Jac van Oppen, Rooms-Katholieke Kerk, bisdom Den Bosch
Joke Heijblok, Algemene Doopsgezinde Sociëteit
Susien Lenselink, Remonstrantse Broederschap
Jaap van der Linden, Protestantse Kerk, secretaris

Trinus Hoekstra volgt Kees Tinga op

Trinus Hoekstra, medewerker van Kerkinactie, volgt Kees Tinga op als secretaris bij de beraadgroep Samenlevingsvragen. Net als Kees Tinga heeft Trinus Hoekstra een hele staat van dienst in het arbeidspastoraat. Kerk in Actie en de Raad van Kerken hebben feestelijk en bezinnend afscheid genomen van Kees tijdens een symposium waarin de klassieke thema's van de oecumene volop tot hun recht kwamen, dat zijn: vrede, gerechtigheid en heelheid van de schepping. 'Kom op PKN, laat zien waar je voor staat. Wat vind je belangrijker? Het verlangen naar leden of het verlangen naar vrede? Kom op Raad van Kerken. Je verlangen naar wereldvrede is indringender als je grondtoon hetzelfde is. Als we ons inzetten, kan het maar zo weer 1968 zijn of 1989', aldus Kees Tinga bij zijn afscheid.

Trinus Hoekstra

Afscheid leden projectgroep Vieren

Recent namen vier leden afscheid van de projectgroep Vieren, namelijk Zr. Scholastica (Rooms-Katholieke Kerk), Anneke van Wijngaarden (Protestantse Kerk), Marieke Fernhout (Remonstrantse Broederschap) en Jan Scheele (Bond van Vrije Evangelische Gemeenten). Niet moeilijk te raden dat de overige leden van de projectgroep naarstig op zoek zijn naar nieuwe maatjes, uit bijna alle geleidingen. De afscheidnemende leden ontvingen een kaars van de Raad als dank voor hun bijdragen.

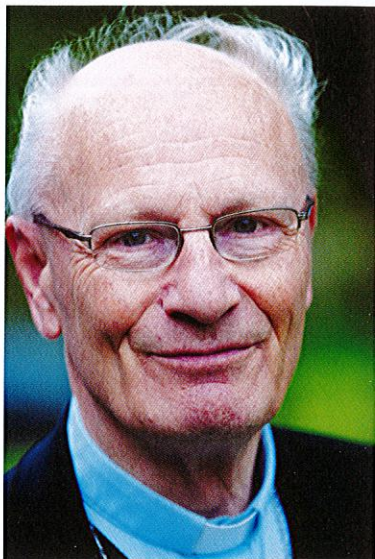
vlr: Gert Landman, zr. Scholastica en Anneke van Wijngaarden

Personalia

Afscheid mgr. Jan van Burgsteden

Als officieel referent voor Oecumene van de Rooms-Katholieke Bisschoppenconferentie heeft mgr. Jan van Burgsteden, hulpbisschop in het bisdom Haarlem, zijn laatste plenaire vergadering van de Raad van Kerken bijgewoond. Mgr. Van Burgsteden koppelde een oecumenische betrokkenheid aan een pastorale en spirituele houding. Hij was onder meer de initiatiefnemer achter de bezinning op de doop, die dit jaar zal leiden tot de onder-tekening door diverse kerken van een dooperkenning over de grenzen van de eigen kerkmuren heen. Mgr. Jan van Burgsteden wordt opgevolgd door mgr. Hans van den Hende, bisschop van het bisdom Rotterdam.

Mgr. Jan van Burgsteden

Afscheid drs. Pieter Kohnen

Na meer dan tien jaar werkzaam te zijn geweest voor de Rooms-Katholieke Kerk op landelijk niveau als beleidsmedewerker heeft drs. Pieter Kohnen aangegeven dat hij zijn positie ter beschikking stelt en vanaf 1 januari werkzaam is als directeur-secretaris bij VKMO-Katholiek Netwerk. Hij volgt in zijn nieuwe functie Hein Pieper op, die onder meer werkzaam is als dijkgraaf van het Waterschap Rijn & IJssel. Pieter Kohnen heeft in zijn werk voor de Raad nagenoeg alle beleidsstukken geanalyseerd en voorbereid vanuit de Rooms-Katholieke Kerk. Het zal nog een hele toer zijn om hem te vervangen, mede gelet op het feit dat Pieter door zijn staat van dienst de dossiers goed kende.

Drs. Pieter Kohnen

De landelijke Raad van Kerken biedt twee instrumenten aan om dit proces plaatselijk op gang te brengen:

- een checklist: door af te vinken wat men wel en niet doet krijgt men een duidelijk beeld van de plaatselijke oecumene;
- het model van een convenant, dat helpt om de volgende stap te zetten: welke activiteiten willen we voortzetten in en veilig stellen voor de toekomst, en waarin willen we de samenwerking laten groeien in de komende tijd.

Met de brochure die in maart 2012 verschijnt, *Gebundelde krachten in de oecumene* biedt

de Raad een handreiking om met de checklist en met het model van een convenant ter plaatse aan de gang te gaan.

Op donderdag 22 maart 2012 wordt deze brochure gepresenteerd in een bijeenkomst die de Raad organiseert voor oecumenisch Nederland in de Johanneskerk in Amersfoort. Prof. Erik Borgman zal een inleiding houden. Verscheidene kerkleiders, waaronder commissioner Hans van Vliet (Leger des Heils), zullen reageren. Iedereen die de plaatselijke oecumene een warm hart toedraagt, is hierbij uitgenodigd.

Eendracht

Landelijke presentatie van 'Gebundelde krachten in de oecumene' op donderdag 22 maart 2012, 14.30—16.30 uur, Johanneskerk, Westsingel 30, Amersfoort. Aanmelden: rvk@raadvankerken.nl.

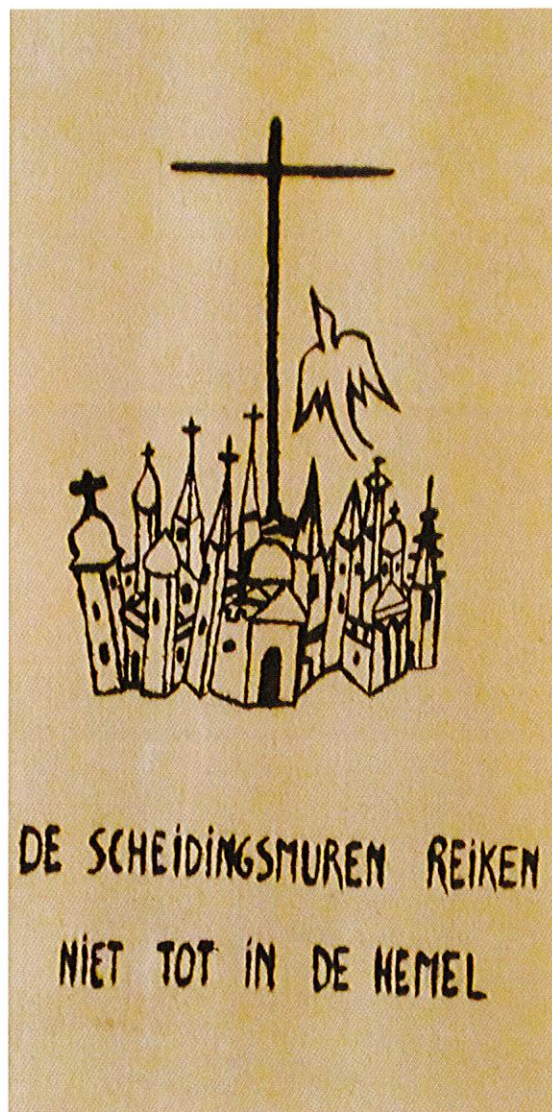
Bouwen aan het huis van de oecumene

De landelijke Raad van Kerken nam onlangs unaniem de contouren van een nieuw beleidsplan 2012-2016 aan. Inmiddels ligt het plan ter fiatting bij de lidkerken. Henk van Hout, voorzitter van de Raad, introduceert.

Het oecumenisch verbond van christelijke kerken staat gericht op de verheerlijking van de ene God, Vader, Zoon en Geest. Zo zouden we parafraserend de preambule van de Raad van Kerken kunnen weer geven. Alle vormen van beraad, samenwerking, getuigenis en dienst, alle pogingen tot voorlopige gemeenschap, solidariteit en verzoening, zijn er ter ere van God – niet voor eigen roem, eer of geloofwaardigheid. De statuten van de Raad beginnen veelbetekend met een doxologie, een lofprijzing: in de naam van de Vader, Zoon en Heilige Geest.

Zo verstaan is alle oecumene 'liturgie': eredienst. Toch kent het gezamenlijk oecumenisch streven geen vast ritueel, ook al ervaren sommigen de oecumene als een rituele dans. Om de zoveel jaren zetten de deelnemende kerken de klokken gelijk in een assemblee, een kerkenconferentie, een plenaire vergadering, een charta oecumenica, een beleidsplan. Zo ook de Raad van Kerken in Nederland. De jongste routeplanner telt maar liefst 36 beleidspunten voor groeiende samenwerking van kerken in ons land. Deels gaat het om voortzetting van bestaand werk, deels om ontwikkeling van nieuwe activiteiten.

Wat opvalt is de nadruk op gezamenlijke missionaire presentie, het belang van een gemeenschappelijke visie op eenheid, het blijven zoeken naar onderlinge erkenning van elkaars geloofsintentie, het hernieuwd

Noodzaak van nieuwe allianties en coalities

Kerkennacht 2013

De inkt van graffiti van de vorige kerkennacht is amper droog; de kaartjes aan ballonnen zijn nog maar ten dele teruggestuurd of de aanloop voor de kerkennacht 2013 begint.

Een voorbereidingscommissie zet vanaf 5 maart de lijnen uit voor de editie die in het weekend van vrijdag 21 juni, zaterdag 22 juni en zondag 23 juni 2013 zal plaatsvinden.

Eén publicitair beeld

Vertegenwoordigers van diverse kerken zijn in februari bij elkaar gekomen om te praten over het beeld dat voorlichters van kerken uitdragen in de media. Het is voor het eerst

dat voorlichters van zoveel kerken en kerkelijke organisaties zich gezamenlijk op dat thema bezinnen.

Kwaliteit op web groeit

De kwaliteit van websites in Nederland stijgt. Tegelijk zijn er steeds meer kerken die ook de sociale media gaan gebruiken. Die conclusie kon Eric van den Berg van Isidorusweb trekken bij de prijsuitreiking van de Webfish Awards 2011. Vooral het gevoel voor stijl en design is beduidend verbeterd.

Eric van den Berg, voorzitter van de jury, was evenwel nog niet tevreden. Hij noemde veel communicatie nog erg zender geïntendeerd. De hoofdprijzen vielen dan ook op die sites die wederkerigheid en creativiteit met elkaar wisten te verbinden. De gouden award ging naar:

www.staatgeschreven.nl. De tweede prijs was voor: www.tuimeltekst.nl. De derde prijs ging naar: www.creatov.nl. Op gemeenteniveau ging de eerste prijs naar www.noorderlichtbreda.nl. De tweede prijs was voor www.wittekerk.nl. De derde prijs ging naar www.elkz.nl. De award voor het gebruik van de sociale media ging naar de Protestantse Kerk in Nederland (ds. Fred Omvlee).

Winnaars Webfish Awards

Opwekking

Er komt een presentatie bij de pinkstermanifestatie Opwekking in Biddinghuizen op zaterdagmiddag 26 mei 2012, waarbij de geloofsbeleving van andere continenten een plaats krijgt, in dit geval uit Afrika. De Raad van Kerken werkt daarin samen met de migrantenkerken, de Evangelische Alliantie, de Evangelische Zendingsalliantie en de Nederlandse Zendingsraad. Ook bij twee eerdere edities werkten de organisaties samen, waarbij de oecumene vanuit vijf continenten inhoud en gezicht kreeg op één van de podia.

Berichten

Nieuwstracker

Plaatselijke raden van kerken kunnen een landelijke nieuwstracker op hun website krijgen. Met de tracker krijgen ze de titels in beeld van de laatste berichten op de site www.raadvankerken.nl. De landelijke Raad hoopt hiermee de bekendheid met de oecumenische informatie te vergroten en omgekeerd mensen te stimuleren websites van plaatselijke raden te bezoeken. Het bureau van de Raad biedt wekelijks circa drie nieuwe berichten op de homepage aan.

Vrijzinnige Geloofsgemeenschap NPB associé

De Vrijzinnige Geloofsgemeenschap NPB is officieel associé van de Raad van Kerken geworden. Aan het besluit is een lange weg voorafgegaan, waarin het bestuur van de NPB de leden heeft geraadpleegd over de wenselijkheid van een dergelijke constructie. Tweederde van de leden gaf aan een geas-

socieerd lidmaatschap op prijs te stellen. De huidige leden van de Raad van Kerken hebben vervolgens unaniem besloten dat de aanvraag gehonoreerd kan worden. Daarmee komt aan een lang lopend gesprek een einde. De Raad is verheugd de NPB in haar midden als associé te kunnen verwelkomen.

Adoptie

De Remonstrantse Broederschap heeft onlangs het voortouw genomen in het uitbrengen van gezamenlijke radiospotjes om kerkelijke feestdagen (in dit geval Kerstfeest) onder de aandacht van het grote publiek te brengen.

De inzet is een concreet voorbeeld van hoe kerken het voortouw kunnen nemen in een project waar andere kerken op kunnen inhaken. De Raad van Kerken promoot deze zogenaamde adoptieformule in het nieuwe beleidsplan.

Religies samen

Leiders van diverse religies hebben thema's uitgezet, zoals spiritualiteit en sociale cohesie, waar men de komende jaren met de interreligieuze dialoog en samenwerking naar toe wil werken. Dat gebeurde tijdens een bezinning georganiseerd door In Vrijheid Verbonden. De religies en levensbeschouwingen

gaven aan daarbij in gezamenlijkheid te willen bijdragen aan de samenleving. Vertegenwoordigers van christendom, jodendom, islam, hindoeïsme, boeddhisme en humanisme ontmoeten elkaar jaarlijks in de Domstad rond vragen die het geheel van de samenleving raken.

accent op oecumene als gezamenlijke leer-schoon, de blijvende inzet voor gerechtigheid, duurzaamheid en rechtvaardige vrede, de oprechte verbondenheid met andere godsdiensten. Zes stapstenen om als kerken de komende beleidsperiode opnieuw impuls en sturing te geven aan het gezamenlijk avontuur.

nieuwe allianties en bondgenoten

De concrete beleidsvoornemens worden voorafgegaan door een 'omgevingsanalyse', een schets van de context waarbinnen de kerken zich bevinden. Geconstateerd wordt dat in West-Europa het proces van secularisatie zich versneld doorzet: traditionele geloofskaders hebben hun vanzelfsprekendheid verloren en christelijke kerken hebben aan betekenis ingeboet. Tegelijk blijven mensen - in de leegte die daardoor ontstaat - zoeken naar zingeving van hun bestaan. Voor kerken ligt hier een gezamenlijke opgave tot evangelisch getuigenis maar ook tot educatieve voorlichting, ten einde aandacht te blijven vragen voor de wijsheid en schoonheid van de christelijke traditie. Daarmee neemt tegelijk het belang van de zogeheten 'spirituele oecumene' toe, waarin persoonlijke ervaring en beleving zo'n belangrijke rol spelen. Maar ook tussen de kerken onderling vergt deze situatie een intensivering van het geloofsgesprek. Hoe kunnen we als geloofsgemeenschappen het evenwicht bewaren tussen het vasthouden aan de eeuwenoude essentie van het christelijk geloof en de vertaling daarvan naar een nieuwe tijd? Kerken hebben

elkaar in een gesecculariseerde samenleving hard nodig.

Heeft de wereld de kerken dan niet meer nodig? Binnen de oecumenische beweging leeft het sterke besef dat het in het christendom uiteindelijk om niets minder gaat dan het heil van héél de bewoonde wereld (de 'oikoumene'). Het meewerken aan Gods beleidsplan vormt vanouds de tweede peiler onder het oecumenisch bouwwerk. We kunnen God niet beter eren dan door te leven naar zijn bedoelingen met de schepping en met de schepselen. Het verbond van kerken staat ten dienste van Gods verbond met mensen. Onder verschillende benamingen heeft dit conciliair programma in de afgelopen jaren vorm gekregen, recentelijk nog onder de noemer van *Just Peace* (Kingston 2011): Sjalom!

De medewerking aan Gods wereldomvattende 'vredesprogram' voor mens, maatschappij en milieu brengt overigens de noodzaak van nieuwe allianties en coalities met zich mee: met geloofsgenoten van meer evangelische en charismatische snit en met bondgenoten van andere godsdiensten en levensbeschouwingen.

Werken aan Gods wereld doe je samen!

Oecumene ter plaatse

Nieuwe kerkvormen

Doordat bestaande kerken soms onvoldoende aansluiten bij de huidige samenleving ontstaan nieuwe kerkvormen.

Op initiatief van het Zwolse Podium van Kerken is een model ontwikkeld waarin de huidige kerken kunnen blijven bestaan en de oprichting van nieuwe kerken niet nodig zijn. Dit wil men bereiken met behulp van gemeenschapskringen: een groep mensen overall uit een wijk vandaan. Kerkelijken en

buitenkerkelijken, mannen en vrouwen, kinderen, jongeren en volwassenen ontmoeten elkaar in een wijkcentrum of buurthuis. Vanuit dit centrum worden allerlei zaken voor en in de wijk georganiseerd op het gebied van gastvrijheid, ontmoeting en hulpactiviteiten op diaconaal gebied, bijvoorbeeld met het Leger des Heils. Samengewerkt kan worden met de gemeente en de vrijwilligerscentrale. De organisatie en coördinatie kan liggen bij een Diaconaal Platform.

Aandacht verleggen naaer dienstbaarheid

De doelstellingen van de raad van kerken in Epe zijn het bevorderen van de oecumene en de dienstbaarheid aan de samenleving. De praktijk in Epe is echter volgens twee onderzoekers anders.

In het verleden werd gestreefd naar oecumene, maar momenteel willen de meeste lidkerken graag zichzelf blijven. Liever zien deze dat de raad van kerken meehelpt bij het oplossen van problemen bijvoorbeeld hoe de jeugd kan worden bereikt en welke mogelijkheden er zijn om te evangeliseren. De verminderde interesse voor oecumenische diensten en kanselruil is volgens de onder-

zoekers mede het gevolg van de totstandkoming van de Protestantse Kerk. Vandaag de dag is de diversiteit op het religieuze erf geaccepteerd.

Wat betreft de dienstbaarheid aan de samenleving is geconcludeerd dat deze niet aanwezig is. De onderzoekers adviseren de raad van kerken in Epe de aandacht te verleggen naar dienstbaarheid aan de samenleving en het uitdragen van het evangelie buiten de kerkmuren. Niet iedereen in de raad van kerken in Epe is het overigens met deze laatste conclusie eens.

Jongeren en maatschappelijke stages

Begin 2009 is de Protestantse Diaconie Nijmegen gestart met het jongerenproject M25. Voor middelbare scholieren zijn mogelijkheden ontwikkeld voor maatschappelijke stages bij verschillende organisaties. De naam M25 is gebaseerd op Mattheüs 25:35-37: 'Geef de hongerige te eten en de dorstige te drinken,

neem de vreemdeling op in je huis, bezoek de zieke, bezoek de gevangene en kleed de mens die het koud heeft.' M25 laat jongeren ervaren wat zij voor anderen kunnen betekenen. In het schooljaar 2009/2010 liepen 65 en in 2010/2011 84 jongeren via het project M25 hun maatschappelijke stage

Werkbezoek Raad aan gezinslocatie Katwijk

De poging om gezinnen met jonge kinderen van straat te houden, is waardevol, maar voor de positie van de kinderen is het nog onvoldoende. Dat kwam naar voren tijdens een werkbezoek van de Raad van Kerken aan de gezinslocatie in Katwijk op 18 januari.

Op de gezinslocatie in Katwijk verblijven uitgeprocedeerde gezinnen met minderjarige kinderen en gezinnen die wel nog in procedure zijn, maar geen toegang tot de andere opvang van het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) meer hebben. De kerken zijn kritisch over de positie van kinderen in de gezinslocaties in Nederland. Zij stellen vast dat kinderen bijvoorbeeld niet altijd in de gelegenheid zijn naar school te gaan, dat kinderen te vaak van plaats wisselen om zich vertrouwd te voelen, dat kinderen in het algemeen zich niet veilig voelen en onvoldoende hun situatie kunnen begrijpen om er evenwichtig mee om te gaan.

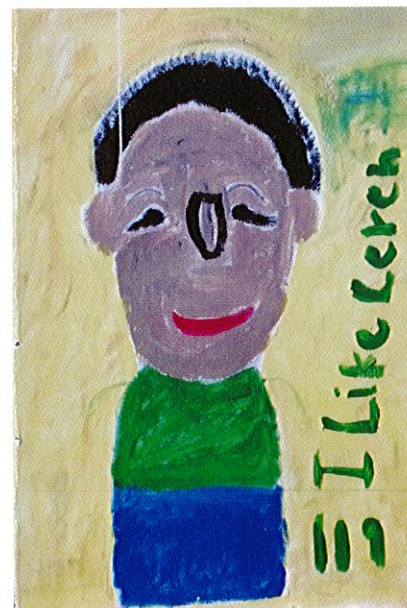
De gezinslocaties voor vluchtelingen zijn een jong fenomeen. In Katwijk is men begonnen in de zomer van 2011. De gezinslocatie maakte het mogelijk om gezinnen met jonge kinderen van de straat te houden, legde burgemeester Wientjes van Katwijk uit tijdens het werkbezoek. Daarom is men er in Katwijk toe overgegaan deze vorm van hulpverlening een plek te gunnen, waar andere gemeenten de deur dicht hielden. Het doet hem als burgervader dan ook pijn, wanneer kerken de opvang al te kritisch tegen het licht houden, zo liet hij merken. De gezinslocatie is zoveel beter dan een situatie waarin mensen met kinderen dakloos zijn.

De autoriteiten stelden de delegatie in de gelegenheid om uitvoerig met de bewoners te spreken. De vluchtelingen verwoordden hun moeite met de gegeven situatie, waarbij ze zich op terugkeer naar hun eigen land moeten voorbereiden. De leefomstandigheden in hun tijdelijke omgeving worden daarom bewust sober gehouden. De opvang in de gezinslocatie is

erop gericht dat de vluchtelingen zich ook mentaal voorbereiden op terugkeer. Dus moeten de bewoners zich dagelijks melden midden op de dag om beschikbaar te zijn voor de DT&V. De meldingsplicht geldt ook op zaterdag, maar dan voeren de mensen van de dienst geen gesprekken. De bewoners zouden graag zaterdag geen meldingsplicht hebben, zodat ze met het gezin iets kunnen ondernemen. Voor de bewoners is het pestgedrag, voor de overheid is het een middel om al te veel hechting te voorkomen.

De Raad zegde bij monde van zijn voorzitter, Henk van Hout, toe de ervaringen mee te nemen in het gesprek met minister Leers. Het werkbezoek werd afgesloten met een bezoek aan de Open Hofkerk in Katwijk. Na een gesprek met bewoners en vrijwilligers ging ds. Karel Koekkoek voor in een vesper.

Kerk in Actie presenteerde bij de vesper de kaarten voor een kaartenactie die loopt tot 20 juni, waarin mensen die de kaarten opsturen minister Leers vragen om meer zorgvuldigheid te betrachten als het gaat om de rechten van de kinderen.

Kiindertekening

Bekeerd, maar niet veilig

Deskundigen van kerkelijke en maatschappelijke organisaties hebben een verklaring opgesteld waarin zorg onder woorden is gebracht voor Iraanse vluchtelingen die christen zijn. De verklaring was het resultaat van een bijeenkomst van Kerk in Actie en het Platform van Christelijke Asielzoekers Iran.

De bijeenkomst diende ook om met elkaar ervaringen uit te wisselen over de situatie voor christenen in Iran en om de jurisprudentie te doorgronden van vluchtelingen die worden teruggestuurd, hoewel bekend is dat ze gezien hun christelijke achtergrond risico's lopen onder het bewind in Teheran.

De slotverklaring stelt dat de problemen waar met name bekeerlingen mee te maken krijgen in een land als Iran (maar ook in landen zoals Afghanistan en Somalië) erg wordt onderschat. In de praktijk zijn christenen gedwongen hun geloof verborgen te houden. De Nederlandse overheid onderkent het gevaar onvoldoende en wil niet zien dat zelfs het praten over geloof als snel wordt uitgelegd als bekeringsactiviteit. Vanuit de zaal werd dan ook ingebracht dat het in staat zijn je geloof te vieren een absolute ondergrens is van wat je het begin van godsdienstvrijheid zou kunnen noemen. Het idee dat je bij een bescheiden profilering als kerk wellicht toch nog een huisdienst zou kunnen houden, is dan wel heel erg mager. Er waren diverse getuigenissen van Iraniërs die duidelijk maakten dat dergelijke ontmoetingen wreed verstoord kunnen worden.

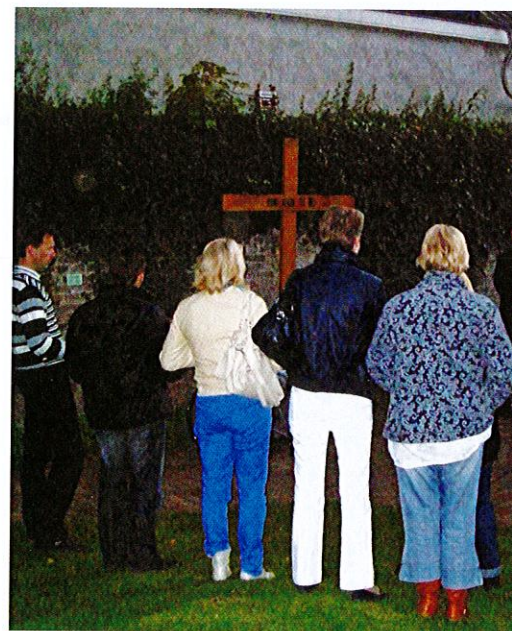
De slotverklaring ging ook in op de manier waarop de immigratie- en naturalisatiedienst vaststelt of een asielzoeker oprecht is bekeerd tot het christendom. Er kunnen bijvoorbeeld vragen zijn als iemand eerst vlucht en vervolgens overgaat tot het christendom. In hoeverre is zo'n bekering ingegeven door opportunistische motieven? Aan de andere kant waren er voorbeelden van vragen die aan nieuwe

christenen gesteld worden, die vanuit een ambtelijke gedachtegang opkomen en niet vanuit een confessionele innemendheid. Want wie weet spontaan waar de gelijkenis van de werkers in de wijngaard staat? Maar zo'n vraag krijgen bekeerde vluchtelingen voorgeschoteld. Het slotdocument stelt voor om de kerken een duidelijker plaats te geven bij de toetsing en deze niet integraal over te laten aan soms areligieuze ambtenaren.

praten over geloof is bekeringsactiviteit

De bezoekers van de bijeenkomst stelden verder dat een zekere harmonisatie van de omgang met Iraanse vluchtelingen in Europa gewenst is. Doris Peschke, directeur van CC-ME (de Europese koepel van de kerken voor migranten) pleitte daar ook voor. Ds. Arjan Plaisier van de PKN opende de bijeenkomst met een solidair betoog richting de Iraanse christenen. Er was veel belangstelling voor het symposium, er waren ook deelnemers uit België en Zweden.

Het moderamen van de Raad heeft besloten de verklaring aan de ministers Leers en Rosenthal te sturen met het verzoek het beleid kritisch tegen het licht te houden.

Het kruis in de Kloosterhof

Kruis ingezegend

Het grote houten kruis in de Kloosterhof van het voormalige Maria Magdalenaklooster in Wijk bij Duurstede is kortgeleden ingezegend in aanwezigheid van tientallen belangstellenden en vertegenwoordigers van de verschillende kerken. Het kruis hangt iets voorover aan de ruim 600 jaar oude kloostermuur. Vanaf de straat is dat goed te zien. Volgens de organisatoren is dit om te symboliseren dat Jezus zei: 'Wanneer ik van de aarde omhoog geheven word, zal ik iedereen naar mij toe halen' (Johannes 12:32).

Het kruis is van hetzelfde hout als de planken van de zitbanken ernaast: esdoornhout. Dat drukt uit: zoals de banken je dragen en steunen als je er op gaat zitten, zo wil Jezus dragen en steunen wie tot hem komen en bij hem in de leer gaan.

Iona

Enige tijd geleden vond het tweede internationale ontmoetingsweekend Iona plaats in het Doopsgezind Broederschapshuis te Schoorl met deelnemers uit verschillende Europese landen, zo schrijft Op 'e Riid, het gezamenlijk kerkblad van Terschelling. De Iona Community is een actieve beweging die zich ten doel stelt om meer gerechtigheid en vrede in de

wereld te realiseren. Op meerdere schroeiplekken in de wereld is zij aanwezig.

De Community wil voor alles een bron van inspiratie en bezinning zijn voor mensen die zoeken naar een zinvolle invulling van hun leven. Stilte en gebed vormen samen de basis voor alle bezigheden.

Adventsactie Nicolaasparochie Edam

De adventsactie in de Nicolaasparochie in Edam ondersteunt dit jaar het project voor een elektriciteitsvoorziening in Ethiopië en de verkoop van jute tassen.

Het project in Ethiopië betreft de aanschaf van een aggregaat voor de opwekking van elektriciteit in Menegasse, een stad 180 km ten zuiden van Addis Abeba. Hierdoor kunnen kinderen van een middelbare school met

elektrisch licht werken in plaats van met kaarslicht.

Jute is een goed alternatief voor katoen, waarvan de productie zeer milieubelastend is. Jute is een duurzaam product dat een goede vervanger kan zijn voor plastic tassen. In Bangladesh krijgen 250 zeer kwetsbare vrouwen speciale trainingen in het verwerken van biologisch verbouwde jute tot fraaie producten, en deze te verkopen.

Doop(v)erkenning

Het in maart 2009 door de Raad van Kerken gestarte proces Doop(v)erkenning nadert zijn (voorlopig) eindpunt. Een bijdrage van dr. Marius van Leeuwen, voorzitter van de projectgroep.

Het doel van het proces is een stimulans te geven aan de verbreding en verdieping van de wederzijdse dooperkenning tussen de kerken, als een stap op de weg naar zichtbare eenheid. In een uitvoerig beraadsproces, waaraan naast lidkerken van de Raad ook vertegenwoordigers van enkele andere kerken deelnamen, zijn we gekomen tot het opstellen van twee verklaringen (zie ook het vorige bulletin).

De eerste is de eigenlijke verklaring van onderlinge dooperkenning. Naar verwachting zullen bijna tien kerken die ondertekenen. Zij verklaren iedere doop, in elkaars kerken bediend, te erkennen, wanneer die 'volgens de aldaar geldende regels' is voltrokken, 'in

de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest', en met water. Zo'n doop is, zo verklaren de kerken, 'eenmalig en onherhaalbaar'.

Ook kerken uit 'doperse' en evangelicale hoek namen deel aan het bezinningsproces. Kenmerkend voor hen is dat zij alleen de doop van volwassenen kennen, doop op belijdenis. Het is hen dan ook onmogelijk over te gaan tot erkenning van de doop (meestal kinderdoop), zoals die in andere kerken wordt bediend. In een tweede verklaring is echter wel sprake van *onderlinge toenadering* tussen kerken die de kinderdoop praktiseren en kerken die principieel kiezen voor de doop op belijdenis. Wederzijds

worden sterke kanten benoemd en gevoeligheden erkend. Zo erkennen de kerken die de kinderdoop kennen, dat de hechte samenhang tussen doop en belijdenis wel eens een zwak punt is in de eigen praktijk. En ondertekenaars van doperse kant spreken uit dat zij er begrip voor hebben dat 'overdoop' bij de anderen gevoelig ligt. Die tweede verklaring zal naar verwachting worden ondertekend door de meeste ondertekenaars van de eerste verklaring, en door de Algemene Doopsgezinde Sociëteit.

Het is de bedoeling dat ondertekening van de verklaringen rond Pinksteren 2012 plaatsvindt in een feestelijke samenkomst. U hoort daar meer van.

Doop door onderdompeling

Mantelzorg is onderwerp voor kerken

Veel kerkelijk betrokken mensen zijn mantelzorger, of werken als vrijwilliger in de zorg. Toch lijkt dit onderwerp niet zo vaak aan de orde te komen in de kerken, bijvoorbeeld in de prediking. Een bijdrage van Dirk Gudde, voorzitter werkgroep Zorg.

Veel mensen in de Nederland verlenen mantelzorg, waaronder ook veel kerkelijk betrokken mensen. Dat gebeurt vaak op een vanzelfsprekende manier, uit liefde, uit verantwoordelijkheidsgevoel. De praktijk is wel dat zo'n situatie een enorme wissel kan trekken op de persoon die de zorg verleent.

De werkgroep Zorg, van de beraadgroep Samenlevingsvragen heeft dit thema opgepakt. Volgens de beraadgroep is het goed als mantelzorg ook in de kerken ter sprake komt. Veel leden van de geloofsgemeenschap hebben er immers mee te maken. Er is, behalve vanuit pastoraal oogpunt, ook vanuit de geschiedenis wat voor te zeggen dat kerken zich met het thema bezighouden. Kerken zijn immers altijd erg betrokken geweest bij zorg. Denk maar aan de ziekenhuizen of de armenhuizen die vanuit de kerken en diaconieën opgericht zijn. 'Zorg' is ook een onderwerp waar bijbels-theologisch het nodige over te zeggen valt.

De werkgroep Zorg bereidt nu een publicatie voor met twee onderdelen: enkele bijbels-theologische notities rond het thema zorg en de presentatie van enkele goede voorbeelden van lokale kerken of diaconale organisaties die laten zien hoe kerken iets kunnen betekenen voor mensen die mantelzorg verlenen. Uit de inventarisatie die de werkgroep deze maanden houdt (via de lidkerken, via lokale raden van kerken) blijkt dat er een aantal aansprekende projecten zijn, variërend van het organiseren van achtervang voor mantelzorgers, tot het houden van een jaarlijkse themadag.

Doel van de publicatie is inspiratie te bieden aan voorgangers, lokale gemeenschappen en diaconieën om mantelzorg en vrijwillige zorg in de kerken een plaats te geven, in woord en daad. De publicatie is voorzien voor het najaar van 2012.

Uit liefde, uit verantwoordelijkheidsgevoel

Nederland bleef lang doorgaan met slavenhandel

De Raad van Kerken in Nederland vraagt de lidkerken om het thema van de slavernij in eigen kring aan de orde te stellen. Het bureau van de Raad ontvangt graag brieven en andere correspondentie waarin verslag wordt gedaan van de interne discussies.

De overheden zagen in de zeventiende en de achttiende eeuw nog geen kwaad in de slavenhandel. Maar het tij kenterde langzaam. De Quakers in Noord-Amerika tekenden als eersten verzet aan. De Engelse overheid nam al in 1806 een wet aan die het verbod om nog langer slaven in de Engelse bezittingen in te voeren. De Nederlandse overheid heeft in 1863 de slavernij afgeschaft en was daarmee een van de laatste landen die tot deze maatregel overging. Op 1 juli 2013 is dat precies 150 jaar geleden.

Hoe vrij zijn mensen tegenwoordig?

verleden. Alsof niet tot op vandaag de dag sommige kerken nog gebruik maken van erfenissen die zijn nagelaten door mensen die aan slavenhandel hebben verdiend. En alsof de kwalijke beginselen onder de slavernij niet steeds weer de neiging hebben de kop op te steken. Aanleiding genoeg dus om ons samen te bezinnen op gedrag waardoor mensen tot slaven worden gemaakt, ook vandaag nog.

Op 1 juli 2012, dus een jaar voor de herdenking, presenteert de Evangelische Broedergemeente een bundel

met verhalen over de slavernij. Bij het boek hoort een handleiding die de thematiek inleidt voor gebruik in groepen. De kerken verbonden met de Raad kunnen gebruik maken van dit materiaal of zelf in de eigen omgeving naar aanknopingspunten zoeken om de slavernij aan de orde te stellen op plaatselijk niveau. 'We zouden graag zien dat parochies, gemeenten of groepen hun ervaringen in een brief samenvatten of tekeningen sturen of iets dergelijks, die we als kerken samen op 1 juli 2013 een plek kunnen geven bij de viering, liefst samen met een woord van herinnering, verootmoediging en vreugde over de afschaffing van de legitimatie van de slavernij', aldus de brief. Op de website van de Raad is ook lesmateriaal te vinden, wat is gebruikt voor een les in het basisonderwijs.

De Raad nodigt de kerken uit om die geschiedenis beter te leren kennen. 'Dat we slachtoffer waren van de nazi's ligt in ons publieke geheugen gegrift', schrijft de Raad in een brief aan de lidkerken. 'Dat onze koloniale geschiedenis, mede door toedoen van de toenmalige, 'witte' kerken, ook de nodige slachtoffers gemaakt heeft, lijken maar weinigen te willen weten. Velen hebben het gevoel alsof dat kolonialisme en de slavernij iets uit de prehistorie zijn.'

Voor zwarten is de herinnering pijnlijk, doordat de slavernij gepaard ging met ontworteling, vernedering, mishandeling, rechteloosheid. Voor witte mensen is het verleden met schuld omgeven; zij hebben de neiging de slavernij te zien als iets uit een ver afgesloten

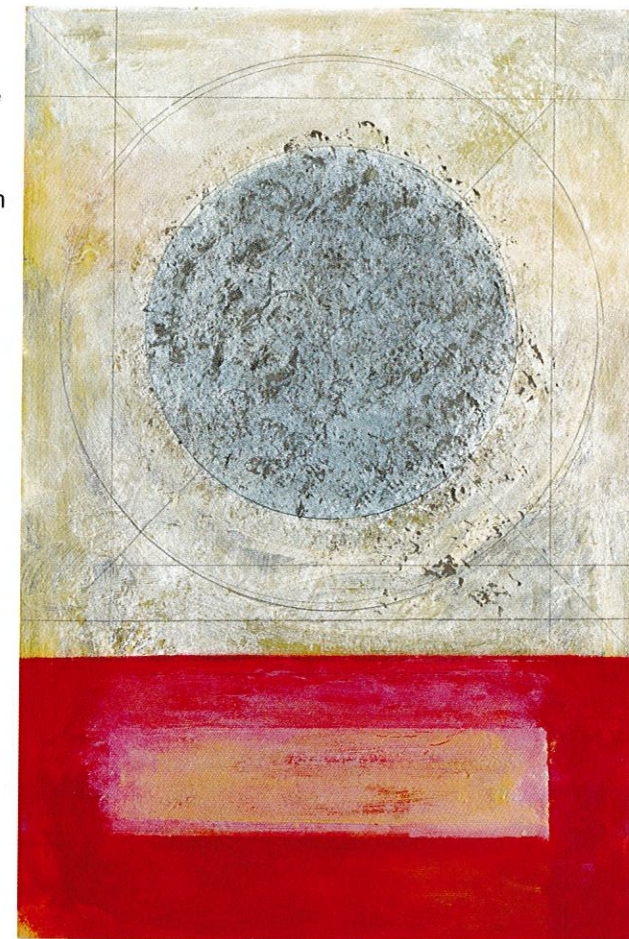
Quakers en de paascyclus?

De vraag of ook het Religieus Genootschap der Vrienden (Quakers) een Paascyclus kent, kan niet beantwoord worden zonder in te gaan op de houding van de Quakers ten aanzien van sacramenten. De Quakertraditie kent immers geen uiterlijke sacramenten. Een bijdrage van Kees Nieuwerth.

Quakers zijn een andere weg gegaan. Quakers menen dat de naleving van de sacramenten, zoals vele kerken dat van hun leden vragen, niet essentieel is voor een oprecht, volledige discipelschap van Jezus en het ervaren van Gods nabij-zijn. Zij willen God ervaren in een stil wachten en hun diepste mystieke beleving met anderen delen als een gemeenschap in Gods Geest. Gods Geest die ons aanspoort te leven voor een wereld waarin vrede en gerechtigheid gewelddoos werkelijkheid worden. Het begin van de Quakergeloofsgemeenschap ligt in het verlangen van de aanwezigen naar de vertrouwelijke omgang met God (Psalm 25:14) en het geloof dat in ieder mens het vermogen schuilt om gehoor te geven aan Gods opdracht het goede te kennen en te doen, zoals Jezus van Nazareth ons dat heeft voorgeleefd.

Tussen de andere christenen willen Quakers een bescheiden weg zoeken zonder de uiterlijke zekerheden van dogma's en sacramenten.

Het begin van de geloofsgemeenschap ligt niet bij de sacramenten als heilsinstellingen of symbolen, maar bij het diepe verlangen naar en de ervaring van de gemeenschap, de verborgen omgang met God... Op vergelijkbare wijze wordt omgegaan met christelijke feestdagen. Wij verstaan ook die vanuit de overtuiging dat het hele leven sacramenteel is en dat elke dag heilig is. Wij zouden ons elke dag opnieuw in herinnering kunnen roepen wat God voor ons gedaan heeft, niet alleen met Kerst of Pasen of op zondag! Dat neemt niet weg dat ook Quakers Kerst en Pasen vieren, zij het op een ingetogen wijze in familiekring!

Pasenstatie bekeken vanuit de evangelist Mattheüs door Jeltje Hoogenkamp

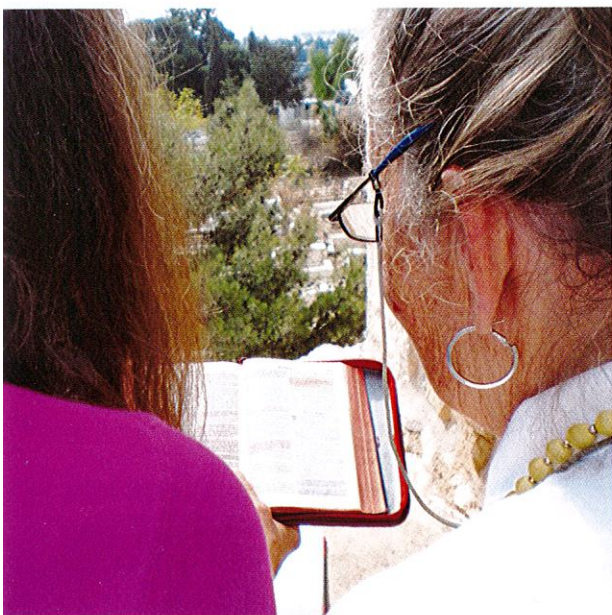

Nationaal Christelijk Forum

Dr. Arjan Plaisier (Protestantse Kerk) heeft in samenspraak met mgr. Joris Vercammen (Oud-Katholieke Kerk) en ds. Peter Sleetbos (Verenigde Pinkster- en Evangeliegemeenten) het idee gelanceerd om een Nationaal Christelijk Forum te starten. Plaisier bracht het idee naar buiten tijdens een synode van de Protestantse Kerk.

De drie mannen bezochten in oktober 2011 de tweede assemblee van het Global Christian Forum dat in Indonesië (Manado) werd gehouden. Na afloop spraken ze in een notitie uit dat naar hun idee het Global Christian Forum de oecumene in Nederland kan ondersteunen, een mogelijkheid 'door God zelf gegeven'.

Zoals bekend zijn er met name op protestants en evangelisch erf meer initiatieven die aansluiten bij de werkwijze van het Global Christian Forum, namelijk de Nationale Synode waar onder meer ds. Gerrit de Fijter (Protestantse Kerk) gezicht aan geeft en *Wij kiezen voor eenheid* meer uit evangelische hoek met mensen als voorganger Wilkin van de Kamp en de protestantse ds. Robert-Jan Perk.

Samen bijbellezen

De deelnemers aan de bijeenkomst in Manado wijzen op het unieke concept van het Global Christian Forum: Er is een open ruimte gecreëerd, zo stellen ze, waar christenen van diverse kerken en interkerkelijke organisaties, met elkaar hun geloof uitwisselen en daarop aansluitend de vraag stellen wat de Geest van God hen in de huidige wereld te zeggen heeft. De initiatiefnemers zien mogelijkheden om het concept uit te bouwen in Nederland, waarbij ze het van belang achten dat er een ongeveer gelijke vertegenwoordiging is van enerzijds al langer oecumenisch functionerende kerken en anderzijds relatieve nieuwkomers in het oecumenische spectrum, zoals de pinkster- en evangeliekerken en de migrantenkerken. In Manado waren de migrantenkerken vanuit Nederland ook vertegenwoordigd in de personen van Anmar Hayali en ds. Rhoinde Mijns-Doth respectievelijk secretaris en voorzitter van SKIN, de Vereniging voor Migrantkerken.

De formule van het christelijke forum richt zich in de eerste instantie op leiders van verschillende tradities, die in een sfeer van retraite en het kennismaken van elkaars geloofsverhaal een onderlinge band opbouwen. Vanuit het onderlinge vertrouwen wordt toegewerkt naar grotere samenkomsten, waaraan meer mensen kunnen deelnemen. De oecumenische ontmoeting is in eerste instantie minder gericht op het integreren van structuren en het vastleggen van commitment in formele besluiten. De kracht vloeit meer voor uit het onderlinge vertrouwen dat wordt verankerd in het geloofsvertrouwen.

Raad over de eigen kerk en de islam

De achttien bij de Raad van Kerken aangesloten kerken zijn zeer divers als het gaat om een antwoord op de vraag hoe ze het contact van hun kerk zien met de islam. De Raad sprak over dit thema naar aanleiding van het ontvangen rapport uit de Protestantse Kerk getiteld 'Integriteit en Respect'.

Enkele woordvoerders in de Raad zien de moslimoriëntatie als zeer essentieel, een enkeling sprak zelfs van een 'status confessio'. Anderen hebben juist de neiging om geen eenduidig standpunt in te nemen, omdat ze het geen kerntaak vinden voor hun kerkgenootschap. Sommige kerken zien het contact vooral als iets praktisch, anderen willen ook nadenken over een vraag als: 'In hoeverre kunnen we samen bidden?'

Het document Nostra Aetate van het Tweede Vaticaanse Concilie uit 1965 werd aangehaald om duidelijk te maken hoe één generatie geleden er al ruimte was voor een theologische verkenning van islam en christendom. Het rapport spreekt met waardering over de moslims, die de éne God aanbidden, en het rapport somt vele punten van herkenning op tussen christenen en moslims, onder meer in het gebed, de vasten, de hulpverlening, de positieve waardering voor Jezus, de herkenning van Maria, en de visie op het thema van een laatste oordeel.

pluriformiteit beide religies onder ogen zien

Enkele afgevaardigden in de Raad zijn van mening dat men terughoudend moet zijn ten aanzien van de christologie in het contact met de moslims. Een te stevig accent op Christus kan de dialoog blokkeren. Anderen wezen op formuleringen eerder in de oecu-

menische traditie verwoord, waarin de uniciteit van Christus (als Zoon van God) niet vanzelf leidt tot aanspraak op exclusiviteit van het christelijk geloof.

Diverse afgevaardigden benadrukten het belang van de pneumatologie waar het gaat om een ontgrenzende benadering. Nostra Aetate verwoordt expliciet dat de Heilige Geest niet alleen werkt in de eigen kerkelijke traditie, maar ook bij andere mensen en godsdiensten. De islam wordt daar expliciet genoemd.

Veel lidkerken van de Raad onderhouden internationale contacten. Afhankelijk van de ervaringen in het buitenland werden de reacties in de vergadering gekleurd. Met name kerken die te maken hebben met vervolgingen, vooral geconcentreerd in het Midden-Oosten, zijn kritisch over het contact met de moslims. Enkele kerken vertelden dat ze de moslimproblematiek met name op de agenda hebben staan vanuit het oogpunt van evangelisatie.

Voor een goed beeld van islam en christendom is het van belang de pluriformiteit van beide religies onder ogen te zien, zo bleek ook tijdens de vergadering. Het is zaak, zo zei men, dat men in Nederland zich niet zo zeer oriënteert op de problematiek vanuit de situatie in het Midden-Oosten, maar kiest voor het perspectief van een eigen Europese islam en de visie die met name de jonge moslims op Europees grondgebied kiezen ten aanzien van democratie en aanspreekbaarheid.